

RAPPORTAGES COMMITMENTS NATUUR- EN LANDSCHAPSORGANISATIES

SAMEN VOOR
BIODIVERSITEIT

INHOUD

Voorwoord	3
Rapportages	
AVVN	4
Bee Foundation	6
IVN	7
IUCN NL	9
Landschappen NL	11
Natuur en milieufederaties	14
Natuurmonumenten	16
RAVON/FLORON	19
Samenwerkingsverband	
Nationale Parken	21
SBNL Natuurfonds	23
Stichting Bloeiend boerenland	25
Vogelbescherming	27
Wereld Natuur Fonds	29

VOORWOORD

Louise Vet

Voorzitter Stichting Deltaplan
Biodiversiteitsherstel

Ronald Hiel

Directeur programmabureau
Stichting Deltaplan
Biodiversiteitsherstel

De biodiversiteit is essentieel voor het in stand houden van ecosystemen en daarmee voor een gezonde leefomgeving. Al jaren gaat de biodiversiteit in Nederland achteruit. Natuurorganisaties, boeren, wetenschappers, banken en bedrijven zijn zich bewust van dit probleem en hebben de handen ineengeslagen. In 2018 verenigden 19 partijen zich in 'Samen voor Biodiversiteit' om samen te werken samen aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Inmiddels zijn 100+ partners en supporters bij onze beweging aangesloten.

Samen met onze partners zetten we ons in om biodiversiteitsherstel in de praktijk te realiseren. Van onze partners vragen wij een concreet commitment dat bijdraagt aan een of meerdere van de succesfactoren van het Deltaplan. Regelmatig vragen wij onze partners om te rapporteren over hun inzet.

Dit document bevat de rapportages van dertien Natuur- en landschaporganisaties die vóór augustus 2020 partner zijn geworden van het Deltaplan. Uit de rapportages blijkt dat er door de verschillende natuur- en landschapsorganisaties op allerlei fronten er wordt gewerkt aan de uitvoering van hun commitments. Zo wordt er o.a. stevig ingezet op het inspireren van burgers, het creëren van nieuwe stukken natuur en wordt door verschillende organisaties nadrukkelijk de samenwerking met de landbouwsector gezocht.

Deze rapportages worden gebruikt om met elkaar een volgende stap te zetten naar het bevorderen van biodiversiteit. Want werken aan biodiversiteit doe je niet alleen!

AVVN

AVVN is een landelijk netwerk van organisaties en personen met de ambitie door samen natuurlijk tuinieren de natuur en het groen in de woonomgeving te behouden en uit te breiden en daarmee de leefbaarheid en biodiversiteit te bevorderen. Dit doen wij door het uitwisselen van kennis en het aanbieden van deskundigheid en door op te komen voor samen en natuurlijk tuinieren. Wij tellen meer dan 220 aangesloten tuinenparken en vormen een community van zo'n 32.000 leden van (volks)tuinverenigingen en supporters. Wat betreft de uitvoering van de gezamenlijke hobby (tuinieren), stimuleren wij nadrukkelijk dat dit op een natuurvriendelijke/ecologische wijze gebeurt. Wij noemen dat natuurlijk tuinieren.

Wij doen dat door het geven van schriftelijke/digitale/online voorlichting en educatie o.a. via ons ledennet en door het organiseren van deskundigheidsbevordering via workshops en themabijeenkomsten. Een belangrijk middel is verder het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren. Dat is een advies- en begeleidingsproject om op de gemeenschappelijke delen van tuinenparken, met veel openbaar groen en soms ook buurtmoestuinen en schooltuinen, een natuurlijk beheer, onderhoud en inrichting te realiseren en -daarmee- het natuurlijk tuinieren op de eigen tuinen te bevorderen. In 2021 zijn 50 groenprojecten houder van het Keurmerk. Ieder jaar dienen zich nieuwe belangstellenden aan -op het ogenblik staat de teller op 5- en ieder jaar blijkt ook bij de herbeoordeling van bestaande keurmerkhouders dat ze gestaag beter scoren op natuurvriendelijkheid.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Natuurlijk tuinieren in tuinen en in gemeenschappelijk groen is voor ons de basis om een versterking van de biodiversiteit in het kwalitatief gebruiksgroen van de verstedelijkte omgeving te realiseren. In samenwerking met andere groenen en natuurorganisaties verbreden en verdiepen wij de kennis over natuurlijk tuinieren en biodiversiteit bij onze achterbannen en geven aanzet om dit ook in de praktijk te brengen via educatieve (doe)bijeenkomsten. Het Keurmerkproject willen we verder uitrollen en ook toegankelijk gaan maken voor individuele tuinen.

We brengen een positieve boodschap en zien mooie resultaten in kennis-, houding- en gedragsverandering bij onze doelgroep met zichtbaar effect voor de soortenrijkdom van flora en fauna. We helpen onze achterban op weg om zelf het resultaat van natuurlijk tuinieren op de biodiversiteit te inventariseren en monitoren en zouden met partners in het Deltaplan hier nadere uitvoering aan willen geven.

In ruim 70 steden en dorpen zijn een of meerdere groepen van ons actief op het gebied van Samen Tuinieren op tuinenparken. Zij gebruiken en beheren semiopenbaar groen met een belangrijke ecologische meerwaarde en op zijn minst een potentie daartoe. Ze hebben daarmee een maatschappelijk belang voor de leefbaarheid van de omgeving. Wij staan voor dat wij onze achterban stimuleren om het belang van biodiversiteit verder uit te dragen en praktisch te vertalen en de verbinding naar de burgers (buurt,

wijk, gemeente) door middel van activiteiten en voorbeelden handen en voeten te geven.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Welke stappen heeft AVVN gezet om het Keurmerkproject verder uit te rollen?

Op dit moment ligt de focus op het doorontwikkelen van het huidige keurmerk naar keurmerk 2.0 met het doel het (gemeenschappelijk) natuurlijk tuinieren nog meer te stimuleren. Deze doorontwikkeling geven wij vorm in samenwerking met stakeholders.

B. Hoe staat het met de toegankelijkheid van het Keurmerkproject voor individuele tuinen?

Dat is, als belangrijk onderdeel van bovengenoemd ontwikkelingsproces in een verkennend stadium. Op dit moment is een vragenlijst bij onze achterban hierover uitgezet.

C. Op welke manier heeft u uw achterban ondersteund om zelf het resultaat van natuurlijk tuinieren op de biodiversiteit te inventariseren en monitoren? Krijgt u zelf ook de resultaten van de monitoring en zo ja, ziet u een positieve tendens ten behoeve van de biodiversiteit?

Daartoe hebben we via onze media oproepen gedaan en een themabijeenkomst voor gefaciliteerd. Bij keuringen i.h.k.v. het Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren wordt monitoring van de biodiversiteit i.s.m. IVN en Floron meegenomen bij de advisering.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Met regelmaat organiseren we -vanwege coronadigitale bijeenkomsten die

- deelnemers inspireren om een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit op hun tuinen. Dat doen we ook met indirecte thema's, zoals klimaatvriendelijk tuinieren, begrip kweken voor "onkruid", kwaliteitseisen voor bomen in

de tuin.

- in onze sociale media maken wij ons sterk voor biodiversiteit in de tuin;
- artikelen en columns in ons seizoenstijdschrift De Tuinliefhebber roepen op om de soortenrijkdom in de tuinen te versterken.

Daarnaast is AVVN sinds kort betrokken bij het onderzoek Designing mixed cropping systems and transitions paths towards sustainable ecology based agriculture (E.Poelman WUR).

E. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Tevreden met het commitment.

BEE FOUNDATION

Stichting Bee Foundation zet zich in voor biodiversiteitsherstel door het aanleggen van bijenoases, maar ook door het geven van Bijles en Bijscholing. Onze missie is om de leefomgeving van bijen, hommels en vlinders in Nederland te versterken. In de komende 10 jaar willen we 10.000 hectare bijenoases aanleggen verspreidt over Nederland. Ook willen we mensen inspireren hoe ze tuinen en openbaar groen en agrarische perselen insectvriendelijk kunnen beheren via onze Bij-lessen en Bij-scholing.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij willen op verschillende manieren bijdragen aan biodiversiteitsherstel in Nederland. Denk aan het versterken van biodiversiteit en landschappelijke identiteit in de openbare ruimte door aanleg en ontwikkeling van bijenoases maar ook door bewustwording te creëren over biodiversiteit door het organiseren van bij-lessen en bij-scholingen. Verder willen we biodiversiteit inzetten als methode om eikenprocessierups en Japanse duizendknoop in te dammen. Ook willen we samenwerking tussen burgers, bedrijven, gemeente, boeren, provincie en waterschap stimuleren om gemeenschappelijk aan biodiversiteitsherstel te werken.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang rond aanleg en ontwikkeling van bijenoases?

Er zijn meerder bijenoases aangelegd in de afgelopen jaren. Totaal 6.6 hectare over verschillende lokaties (zie jaarverslag 2020).

B. Hoe gaat het met de bij-lessen en bij-scholing? En zijn de deelnemers van de bij-lessen en bij-scholing zich in grotere mate bewust geworden van welke acties zij zelf kunnen ondernemen om de biodiversiteit te herstellen?

Er zijn meerdere offline en online bijlessen gehouden aan een verschillende doelgroepen (zie jaarverslag 2020). Er zijn ruim 400 mensen bereikt. Zij weten welke acties zij kunnen ondernemen.

C. Welke stappen heeft Stichting Bee Foundation gezet om de samenwerking tussen burgers, bedrijven, gemeente, boeren, provincie en waterschap te stimuleren?

Binnen de verschillende projecten is met de samenwerkingspartners gewerkt aan beheer voor biodiversiteit.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

We hebben met Avaaz en met de Bijenstichting verschillende acties gevoerd op het gebied van het Bijenrichtsnoer (Europese pesticide beleid)

E. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

We werken momenteel aan nieuwe online en offline lesmethoden voor verschillende doelgroepen.

In je eigen tuin, op je balkon, in de buurt en onderweg: IVN laat jong en oud overal de natuur beleven. Binnen onze vier thema's brengen wij voor iedereen de natuur dichterbij. Onze missie: natuur in de harten van mensen brengen. We richten ons daarbij vooral op kinderen, jongeren, de buurt en recreatie.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Het IVN commitment bestaat uit meerdere onderdelen:

- A. Wij werken aan meer biodiversiteit in de openbare ruimte: in 2021 groeit de stedelijke biodiversiteit, ondanks de groei van de woningvoorraad.
- B. Mensen beleven laagdrempelig natuur en biodiversiteit in de eigen leefomgeving.
- C. Wij ontwikkelen minimaal 200 'tiny forests' in Nederlandse gemeenten, stimuleren mensen bomen te planten in hun tuin met 'Tuiny Forests', vergroenen schoolpleinen en dragen bij aan vergroening van de openbare ruimte via het project Steenbreek, het programma 'Gezonde Buurten' en 'Groene Loper' trajecten.
- D. Wij verbinden partijen rondom 'natuurinclusief bouwen' in samenwerking met het Rijksprogramma DuurzaamDoor.
- E. Wij werken eraan dat kinderen op de basisschool actief in aanraking komen met natuur. Jongeren dragen jongeren actief bij aan de biodiversiteit in Nederland (programma's Groen Traineeship en Jongeren Advies Bureau).
- F. Wij zorgen voor een groene en biodiverse speel- en leeromgeving voor kinderen mid-

dels 'binnenbossen' in het klaslokaal, groene gezonde schoolpleinen en buitenlokalen (Tiny Forests).

- G. In 2021 zijn 2.500 recreatie-ondernemers opgeleid als 'gastheer' en ambassadeur van natuur in landschap in hun directe omgeving.
- H. Onze circa 10.000 actieve vrijwilligers organisaties brengen kinderen op regelmatige basis in contact met de natuur.
- I. Wij leiden agrarisch ondernemers op om het verhaal over natuur en landschap in hun gebieden te vertellen aan de samenleving. IVN verbindt voorlopers en begeleidt hen bij vergroening op en rondom hun bedrijf.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Welke stappen heeft IVN Natuureducatie gezet in het creëren van meer biodiversiteit in de openbare ruimte?

Er worden goede stappen gezet bij de verdere vergroening van schoolpleinen. Er is een voorstel ontwikkeld voor de vergroening van 1.000 bedrijventerreinen.

B. Welke voortgang heeft IVN Natuureducatie geboekt bij het ontwikkelen van 'tiny forests'?

In 2021 is Tiny Forest nummer 200 geplant in Nederland. Er is een plan ontwikkeld voor Europese opschaling.

C. Hoe staat het met het opleiden van recreatie-ondernemers als gastheer en ambassadeur van natuur?

Inmiddels zijn er meer dan 2.000 recreatie-ondernemers opgeleid als gastheer van het land-

schap. Er is afgelopen jaar een module ontwikkeld voor Gastheren van de groene stad.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

We hebben afgelopen jaar circa 500.000 mensen actief de natuur laten beleven.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Op dit moment niet.

IUCN NL is de Nederlandse tak van het International Union for Conservation of Nature (IUCN). Dat is 's werelds grootste unie voor natuurbescherming. Wij vormen het platform voor de Nederlandse IUCN-leden en zetten ons, vaak samen met hen, in voor een rechtvaardige wereld waarin natuur wordt gewaardeerd en beschermt.

Onze missie is het beïnvloeden, aanmoedigen en bijstaan van samenlevingen over de hele wereld. Dit doen we om de integriteit en de diversiteit van de natuur te behouden en ervoor te zorgen dat het gebruik van natuurlijke hulpbronnen op een eerlijke en ecologisch duurzame wijze plaatsvindt.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

1. Het inzetten van het platform van IUCN-leden in Nederland ten behoeve van overleg tussen de leden incl. de Nederlandse overheid, natuur- en milieuorganisaties en kennisinstellingen.
2. Het verzorgen en organiseren van inbreng van expertise vanuit het brede IUCN netwerk (IUCN-Secretariaat, Commissies, andere Nationale Comités) ten behoeve van het Deltaplan. Deze zal o.a. liggen op het terrein van internationale standaards en richtlijnen voor natuurbeheer, Rode Lijst, milieurecht, gender, communicatie en educatie.
3. Het analyseren/toetsen van het Deltaplan en de verschillende onderdelen op hun betekenis voor de internationale biodiversiteitsdoelstellingen (CBD/Aichi en SDGs 14 en 15).
4. Het verzorgen van inbedding van het Deltaplan en de Nederlandse inbreng in de nieuwe internationale doelstellingen, vast te stellen in het IUCN World Conservation Congress 2020 en de COP CBD in Beijing 2020.
5. Het bewaken van en actief bijdragen aan verkleining van de internationale ecologische voetafdruk/dimensie van maatregelen genomen in het kader van het Deltaplan.
6. Actieve bijdrage aan lobby naar NL/EU overheid (tav vergroten ambities en beleidscoherentie op landbouw, natuur, water, klimaat. In nauwe afstemming met leden).
7. Bijdragen aan/organiseren van gezamenlijke fundraising t.b.v. het Deltaplan of concrete onderdelen. Indien opportuun, het ontwikkelen van projecten in samenwerking met IUCN-leden.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Uw commitment aan het Deltaplan bestaat uit 7 punten. Kunt u aangeven hoe het staat uitvoering van uw commitment op deze 7 punten?

IUCN NL fungeert als platform van IUCN-leden in Nederland ten behoeve van overleg tussen de leden incl. de Nederlandse overheid, natuur- en milieuorganisaties en kennisinstellingen.

Concreet betekent dit bespreking van voortgang onder de (thans) 38 IUCN lidorganisaties in de ledenvergaderingen en desgewenst speciale bijeenkomsten.

Het verzorgen en organiseren van inbreng van expertise vanuit het brede IUCN netwerk (IUCN-Secretariaat, Commissies, andere Nationale

Comités) ten behoeve van het Deltaplan.

We zijn betrokken bij 2 commissies die ook van belang zijn voor het Deltaplan: 1) Begeleidingscommissie Nederlandse Rode Lijsten (in 2021 update van RL amfibieën en reptielen); 2) expertteam Nationale Parken. In deze gremia brengen we geregeld kennis in vanuit het wereldwijde IUCN netwerk zoals de IUCN Redlist en de IUCN Guideline for Applying Protected Area Management Categories.

Het analyseren/toetsen van het Deltaplan en de verschillende onderdelen op hun betekenis voor de internationale biodiversiteitsdoelstellingen (CBD/Aichi en SDGs 14 en 15).

We hebben het Deltaplan als voorbeeldinitiatief / resultaat opgenomen in de SDG routekaart bij SDG 15. In dat kader hebben we ook gekeken aan welke van de Aichi targets met het Deltaplan wordt bijgedragen (zie ook de publicatie 'Dutch non-state actor contributions to the Aichi targets')

Het verzorgen van inbedding van het Deltaplan en de Nederlandse inbreng in de nieuwe internationale doelstellingen, vast te stellen in het IUCN World Conservation Congress 2020 en de COP CBD in Beijing 2020.

De samenwerking tussen Deltaplan en IUCN NL op dit gebied is intensief. Met elkaar (en met MVO NL) hebben we pledges van Nederlandse organisaties ingezameld die de basis vormen voor een Nederlandse Actieagenda voor Biodiversiteit. Veel pledges van Deltaplan-partners zijn hierin opgenomen. De Actieagenda is tijdens een gezamenlijk evenement met Naturalis aangeboden aan het Ministerie van LNV.

Het bewaken van en actief bijdragen aan verkleining van de internationale ecologische voetafdruk/dimensie van maatregelen genomen in het kader van het Deltaplan.

Hier werken wij intensief aan in verschillende van onze projecten, waaronder Forests for a

Just Future dat bijdraagt aan meer duurzaam en inclusief beheer van tropische bossen, op een manier die bijdraagt aan klimaatmitigatie, mensenrechten en het behoud van levensonderhoud van lokale gemeenschappen.

Actieve bijdrage aan lobby naar NL/EU overheid (tav vergroten ambities en beleidscoherentie op landbouw, natuur, water, klimaat. In nauwe afstemming met leden).

Hier houden wij ons actief mee bezig, onder andere dmv onze deelname aan de Groene 11.

Bijdragen aan/organiseren van gezamenlijke fundraising t.b.v. het Deltaplan of concrete onderdelen. Indien opportuun, het ontwikkelen van projecten in samenwerking met IUCN-leden.

Naast de hierboven genoemde Nederlandse Actieagenda voor Biodiversiteit, werken Deltaplan, IUCN NL en diverse IUCN-leden samen in het project Onder het Maaiveld dat het belang van gezonde bodems met een rijk bodemleven onder de aandacht brengt.

B. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Ja, dit is onze core business. Voor een overzicht van recente activiteiten en resultaten verwijzen we graag naar het nieuwsoverzicht op onze website: <https://www.iucn.nl/actueel/>.

C. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Nvt.

LANDSCHAPPEN NL

LandschappenNL behartigt de belangen van de provinciale Landschappen en de provinciale stichtingen Landschapsbeheer op boven-provinciaal, interprovinciaal en nationaal niveau. De provinciale organisaties vertegenwoordigen ruim 75.000 vrijwilligers, 110.000 hectare beschermde natuur, ruim 800 monumenten en hebben een achterban van rond de 310.000 donateurs.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

De bij Landschappen NL aangesloten provinciale Landschappen en de stichtingen Landschapsbeheer committeren zich aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel langs de volgende lijnen:

- 1. Intensiveren en verder opschalen van de samenwerking met de landbouw:** Biodiversiteit heeft baat bij grotere eenheden, betere verbindingen en zachtere overgangen. Samenwerking met de sector en met individuele boeren heeft ten doel om de natuur-inclusieve landbouw lokaal tot een succes te maken, en om de overgang van landbouwgrond naar natuurgebieden geleidelijker te maken. Provinciale Landschappen en Landschapsbeheerstichtingen gaan dat realiseren via pacht (onder biodiversiteitsvoorwaarden), via gezamenlijke planvorming/ gebiedsgerichte aanpak en door samenwerking in de keten/ verdienmodellen te ontwikkelen.
- 2. Lobby voor bescherming, monitoring en financiering van landschap:** Landschapselementen zijn onmisbaar voor biodiversiteit. We ontwikkelen instrumentarium voor het

opnemen van landschapselementen in ruimtelijke planvorming (o.a. NOVI), we zetten ons in voor een landelijk monitoringsysteem, en we werken samen met o.a. LTO en BoerenNatuur omwille van het opnemen van vergoedingen voor landschapselementen in het nieuwe GLB.

- 3. Investeren in opleiding en onderwijs:** We stimuleren actief de gezamenlijk deelname aan de cursussen 'natuurboeren' (die door Aeres en HAS worden verzorgd) door pachters en beheerders. Ook dragen we bij (gastcolleges) aan de vergroening van het onderwijs.
- 4. Vergroten publieksbewustzijn en -betrokkenheid:** Door inzet van social media en campagnes gaan we de bewustzijn en betrokkenheid van burgers vergroten. Om te beginnen doen we dat via ons eigen programma Nederland Zoemt.
- 5. Investeren in de kwaliteit van onze eigen terreinen en het landschap waarin we werken:** We gaan een 'staalkaart van onze beheerpraktijk' opstellen, waarbij we per type landschap of per regio aangeven waar de belangrijkste (biodiverse) knelpunten zitten en hoe we die aan te pakken. Intussen beginnen we al met de uitvoering, bijvoorbeeld:
 - Herintroducties van sleutelsoorten. Soorten die door hun impact op het ecosysteem de biodiversiteit bevorderen (zoals wolf, bever, zeggras en edelhert). En soorten waarvoor het leefgebied geschikt is maar die niet meer vanzelf terugkomen a.g.v. de versnippering. We stimuleren de terugkeer van zeldzame akkerkruiden dmv zaaien of via maaisel van bloemrijke heiden of graslanden, zodat natuurontwikkeling meer biodiversiteit oplevert.

- Blijvende inzet op exotenbestrijding (watercrassula, Japanse duizendknoop, Amerikaanse vogelkers, e.a.).

RAPPORTAGE OVER HET COMMITMENT

A. In het commitment van LandschappenNL zijn 5 actielijnen benoemd om biodiversiteit te bevorderen. Kunt u aangeven hoe het staat met de uitvoering van deze actielijnen en welke resultaten zijn geboekt?

- 1. Intensiveren en verder opschalen van de samenwerking met de landbouw:** Dat is een permanent proces, en het loopt. Het is niet te kwantificeren omdat het diverse vormen en invullingen betreft. Het proces is & wordt versneld door de start van het Programma Natuur, waarbij in veel provincies natuurversterking wordt gecombineerd met landbouwtransitie. Als terreineigenaren zijn we daar nadrukkelijk bij betrokken. Pachtafspraken vormen daar onderdeel van. Ook is de samenwerking met agrarische collectieven geïntensiveerd, bv in de vorm van weidevogelmonitoring, maar bv ook in de vorm van politieke werkbezoeken.
- 2. Lobby voor bescherming, monitoring en financiering van landschap:** We werken samen met andere partijen o.a. omwille van het opnemen van vergoedingen voor landschapselementen in het nieuwe GLB en het zo groot mogelijk laten zijn van het aandeel Pijler 2 in het GLB (NSP). Ook zijn we trekker geweest van het Aanvalsplan Landschapselementen I, en gaan we nu vol inzetten (trekken) op de operationalisering ervan, in de vorm van het project Aanvalsplan Landschapselementen II. We hebben onze rol in de realisatie van de (rijks) Monitor Landschap, onderdeel van de NOVI.
- 3. Investeren in opleiding en onderwijs:** We stimuleren actief de gezamenlijk deelname aan de cursussen 'natuurboeren' door pach-

ters en beheerders. We hebben de afgelopen maanden gastcolleges in het groene onderwijs verzorgd, meegewerkt aan studentenonderzoeken, en gereflecteerd op onderwijsprojecten. Ook hebben we meegedacht over een mogelijke nieuwe HBO-opleiding gericht op gebiedsgerichte processen.

- 4. Vergroten publieksbewustzijn en -betrokkenheid:** We hebben middels inzet van social media, een campagne alsmede veldwerkdagen in het kader van het project Nederland Zoemt, het bewustzijn en de betrokkenheid van burgers bij natuur en biodiversiteit vergroot. We hebben daar vervolgens 2 nieuwe projecten aan toegevoegd, Plan Boom en Het Groene Strand; beide projecten hebben een grote publieke uitstraling, waarbij m.n. Het Groene Strand een boost geeft aan burgerparticipatie en vrijwilligersgroepen.
- 5. Investeren in de kwaliteit van onze eigen terreinen en het landschap waarin we werken:** Aan de 'staalkaart van onze beheerpraktijk', waar we per type landschap of per regio aangeven waar de belangrijkste (biodiverse) knelpunten zitten en hoe die aan te pakken, wordt gewerkt, die is nog relatief 'groen'. Wel hebben we afgelopen tijd hard gewerkt aan de bouwstenen daarvan, zoals het bestrijden van exoten, de herintroductie van soorten of de begeleiding van geïntroduceerde soorten, en het geschikt maken danwel restaureren van biotopen voor specifieke soorten.

B. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdrage hebben geleverd aan biodiversiteit?

Ja: Grond verworven en omgezet naar natuur. Afspraken gemaakt met Waterschappen over meer natuur. Grote projecten gedraaid bv over zoet-zout-overgangen. Terreinen ingericht ten bate van de natuur. Cursussen gegeven. Met vrijwilligersploegen onderhoud aan het landschap gepleegd. Met boeren (pachters) afspraken gemaakt over natuurinclusiever boeren. Etc.

*C. Zou u uw commitment verder willen verbreden
of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?*
Nee.

NATUUR EN MILIEUFEDERATIES

De ambitie van de Natuur en Milieufederaties is dat iedereen, nu en later, moet kunnen genieten van een mooi en duurzaam Nederland. Daarom zetten de Natuur en Milieufederaties zich in om duurzame ontwikkelingen te versnellen. De Natuur en Milieufederaties zien dat grondstoffen en ruimte steeds schaarser worden, en dat de afhankelijkheid van energie groot is. Allemaal zaken die ons en vele anderen aan het hart gaan. Dat zet ons in beweging. Specifiek werken we aan de volgende thema's: duurzame energie, natuur en landschap en circulaire economie.

Met onze inzet voor natuurinclusieve landbouw en biodiversiteit werken wij in de provincies en gezamenlijk aan dezelfde doelstellingen als in het Deltaplan staan beschreven. Natuurinclusieve landbouw is een vorm van (biodiverse) duurzame landbouw, waarin de bedrijfsvoering optimaal gebruik maakt van de kwaliteit van de natuurlijk omgeving. De Natuur en Milieufederaties werken samen met agrariërs die natuurinclusieve landbouw in de praktijk willen brengen. We stimuleren, organiseren, faciliteren, verbinden en geven richting.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Vanaf 2019 dragen we bij aan het ontwikkelen van nieuwe duurzame verdienmodellen voor de landbouw. Dit doen we door middel van het oprichten van 6 provinciale Koolstofbanken en ondersteuning van 3 provinciale Grondbanken.

We brengen het belang van biodiversiteit breed onder de aandacht van het publiek met concrete laagdrempelige publieksacties in 10 provincies, zoals Operatie Steenbreek, Eetbare Steden, Groene Lopers en de landelijke voedselcampagne 'GoodFoodClub': een club voor én door duurzame initiatieven, boeren en consumenten om lokaal en duurzaam voedsel op de kaart te zetten. In 2021 ondersteunen de Natuur en Milieufederatiestienminste 10 provinciale gebiedsprocessen waarin overheden, boeren, en andere terreinbeheerders samenwerken aan de doelen van het Deltaplan.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Welke stappen hebben de Natuur en Milieufederaties gezet m.b.t. het oprichten van 6 provinciale Koolstofbanken en het ondersteunen van 3 provinciale grondbanken?

De provinciale Natuur- en Milieufederaties van in ieder geval Friesland, Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland zijn actief betrokken bij de Stichting Nationale Koolstofmarkt, waarbij Alex Ouwehand (directeur Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland) ook onderdeel is van het stichtingsbestuur.

Daarnaast vervult de Friese Natuur en Milieufederatie een belangrijke rol als trekker van het Aanvalsplan Grutto en de uitwerking van de daarbij behorende verdienmodellen, onder andere via het project Valuta Voor Veen.

B. Kunt u aangeven op welke wijze de Natuur en Milieufederaties in 2021 ondersteuning bieden

aan 10 provinciale gebiedsprocessen?

De Natuur en Milieufederaties bieden aan veel gebiedsprocessen ondersteuning. Goede voorbeelden daarvan zijn bijvoorbeeld de ontwikkeling van het Buitenland Van Rhooen en de stikstof aanpak rondom de Nieuwkoopse plassen. Een flink aantal Natuur en Milieufederaties spelen een belangrijke rol bij de provinciale uitrol van de overgangsgebiedenaanpak.

C. Welke laagdrempelige publieksacties hebben Natuur en Milieufederaties de afgelopen anderhalf gevoerd om biodiversiteit breed onder de aandacht te brengen en kunt u iets zeggen over de geboekte resultaten?

De belangrijkste landelijke publieksacties die we het afgelopen jaar hebben gevoerd zijn [Plan Boom](#), [De Nacht van De Nacht](#) en [The Good Food Club](#). Dit zijn doorlopende acties en de resultaten voor dit jaar zijn nog niet bekend.

Daarnaast zijn er diverse provinciale publieksacties. Raadpleeg hiervoor de websites van de provinciale natuur en milieufederaties.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen in het afgelopen jaar die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Zeer divers. Een groot gedeelte van onze activiteiten richt zich op dit moment ook op een natuurinclusieve energietransitie. Zie hiervoor ook de website van de [koepel van Natuur en Milieufederaties](#).

E. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Ja, we zijn op dit moment met veel verschillende projecten ontzettend actief in verschillende provincies t.a.v. het herstel van biodiversiteit, zoals we dat ook zijn op het gebied van circulaire economie en de energietransitie. Onze wens is om de mooie voorbeelden uit de verschillende provincies meer te delen en op te schalen. We realiseren ons dat er geen 'one size fits all' is, zeker omdat wij allemaal zo sterk provinciaal verankerd zijn. Iedere provincie heeft weer haar eigen opgaven en invalshoeken.

NATUURMONUMENTEN

Natuurmonumenten richt zich op het behoud en beheer van in natuurwetenschappelijk en landschappelijk opzicht belangrijke terreinen in Nederland met het zich daarop bevindende cultureel erfgoed. Het doel van Natuurmonumenten is:

- **het bevorderen van het behoud en het herstel van natuur en landschap**
- **het bevorderen van de zuiverheid van water, bodem en lucht alsmede het beschermen van de stilte**
- **het bevorderen van het besef dat de mens hiervoor verantwoordelijkheid draagt.**

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Vanaf 2019 verkennen wij in Midden-Delfland het in de praktijk brengen van de LNV- landbouwvisie en de doelstellingen van het Deltaplan. In 2021 hebben wij onze pachtregels zodanig aangepast dat bevordering van biodiversiteit nog meer uitgangspunt is in alle nieuw af te sluiten contracten.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van het in praktijk brengen van de LNV-landbouwvisie en de doelstellingen van het Deltaplan in Midden-Delfland?

Natuurmonumenten is het project "[Rotterdam de Boer op](#)" gestart. Hier werken we met een scala aan partners aan meer biodiversiteit en een betere boterham voor de boer.

LIFE :

- We draaien mee in het programma LIFE IP All4 Biodiversity
- Daarin onderdeel aanleg van meer sloten en natuurvriendelijke oevers, deze moeten bijdragen aan N2000 doelsoorten
- Programma LIFE draagt mede bij aan korte ketenaanpak, procesgeld, zie hier onder

RDBO korte ketenaanpak (spoor 1 consument en keten):

- Doel is om vanuit doelstellingen RDBO (meer biodiversiteit, meer NL producten naar de stad, beter verdienmodel boeren) biodiversiteit in landschap een impuls te geven. We ondersteunen die producten/bedrijven die een significante bijdrage leveren aan biodiversiteit, dat kan wel op verschillende niveaus zijn (van planet proof/kringlooplandbouw tot biologisch, regeneratief, biodynamisch, etc., dus niet alleen de "voorlopers" maar ook de andere delen van de sector
- Uitdaging is het verleiden van de 2 miljoen consumenten in het projectgebied om op allerlei manieren, o.a. hun winkelmandje, te kiezen voor biodiversiteit, landschap en boer. "Wat kun jij doen voor je landschap/aandeel in je landschap nemen"?
- We ondersteunen gebied coöperaties, ondernemers, benaderen supermarkten, horeca en groothandel met als doel de feitelijke afzet van NL producten flink te doen toenemen

RDBO financieringsaanpak en ondersteunen producenten (spoor 3 producenten):

- We zijn bezig met een financieringsinstrument om ondernemers (zowel boeren als keten-

partijen) die een stap willen zetten naar meer natuurinclusief met financiering te ondersteunen. Nu bezig in de markt de financieringsbehoefte te verkennen zodat we daar op gebaseerd de goede ontwikkeling inzetten. Ook hiervoor geldt dat het de 3 hoofddoelen van programma moet dienen.

Inzake kringlooplandbouw Midden Delfland:

- We ondersteunen in MD het programma Duurzaam Boer blijven met een bijdrage voor de komende 2 jaar vanuit programma RDBO. Dat wil zeggen dat we mede met Hoogheemraadschap van Delfland, Gemeente MD, en Friesland Campina bijdragen aan beloning op KPI's van boeren die in het programma in MD deelnemen. KPI's op basis van SMK systeem.
- Verder hebben we met FC gezorgd dat er barrières zijn weggenomen voor een aantal boeren (wijziging logistiek, aanschaf kleinere transportwagen voor Planet Proof melk) zodat er meer boeren kunnen gaan deelnemen in het On the way to Planet Proof programma.
- Samen met FC bouwen we aan een trainingsprogramma om meer boeren met kennis te ondersteunen om om te schakelen naar kringlooplandbouw/otwtPP

RDBO verbinden stad/platteland (spoor 2):

- Aanleggen locaties waar stedeling in contact komt met natuur, biodiversiteit, maar ook rol van voedselproductie.
- We ondersteunen ondernemers die van hun (gangbare) bedrijf over willen naar natuurbedrijf/natuurinclusief bedrijf gekoppeld aan een publieksfunctie (belevenisboerderij, publieksboerderij). In die plannen serieuze natuur/biodiversiteitsambities (bijvoorbeeld agroforestry, voedselbos, weidevogels, etc.)
- Daarnaast ontwikkelen we voedselbossen, liefst gekoppeld aan een ondernemer en een afnemer. Eerste educatieve voedselbos van 2,5 ha leggen we begin 2022 aan in Noordrand Rotterdam

- Tenslotte zijn we eerste Herenboerderij bij Rotterdam aan het ontwikkelen, zomer volgend jaar officieel open. We zoeken nog een aantal plekken erbij, dus doel tenminste nog 2 of 3 herenboeren rond stad erbij. Herenboerderij die we nu ontwikkelen heeft dubbeldoelstelling, voedselproductie en natuurdoelen uit natuur-en recreatieplan Vlinderstrik te behalen.

B. Welke stappen heeft Natuurmonumenten gezet om de pachtregels zodanig aan te passen dat biodiversiteit nog meer een uitgangspunt is in alle nieuwe contracten?

Natuurmonumenten heeft geïnvesteerd in kennisontwikkeling bij pachters en boswachters. Zo is er voor de boswachters een opleiding 'Landbouw voor boswachters' en volgt een groot aantal van onze pachters de opleiding 'Natuurbeheer en ondernemerschap'. We hebben twee aanbestedingen van pachtgrond in uitvoering waarbij de biodiversiteitsimpact van het eigen bedrijf van de pachter één van de gunningscriteria is. We werken op een aantal plekken in Nederland intensief samen met pachters aan het vergroten van biodiversiteit, voorbeeld daarvan is de samenwerking in de Vechtplassen. Zie ook www.natuurmonumenten.nl/landbouw.

Vanaf 2023 is er een nieuw GLB van kracht, waarbij Natuurmonumenten sterk heeft gepleit voor het beter belonen van agrarisch natuurbeheer en een levering van ecodiensten door boeren. Deze regels worden nu vastgesteld, in 2022 wordt bekeken hoe we dit zo goed mogelijk in onze pachtafspraken kunnen laten landen, zodat biodiversiteit nog meer dan nu al het geval is gestimuleerd wordt.

C. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Onze organisatie is in het leven geroepen om een positieve bijdrage te leveren aan de biodiver-

siteit. We richten nieuwe natuurgebieden in, we verbeteren de kwaliteit van natuurgebieden en beheren ze met grote zorg. Met onze campagne “Thuis voor dieren” bieden we mensen dicht bij huis in eigen tuin handelingsperspectief voor zorg voor natuur. Natuurmonumenten werkt daarnaast via een organisatiebreed programma aan het versterken van de biodiversiteit in het landelijk gebied. Zo werken we samen met het bedrijf en de boeren van FrieslandCampina onder de vlag van het planet proof keurmerk aan biodiversiteitsmaatregelen op het boerenbedrijf.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

De commitment aan biodiversiteit van onze organisatie is een 10: het is onze raison d'être.

RAVON/FLORON

Stichting RAVON is een kennisorganisatie die zich richt op de studie en bescherming van in Nederland voorkomende amfibieën, reptielen en vissen. RAVON voert onderzoek uit en zet de hieruit voortvloeiende kennis en data in voor advies, voorlichting en bescherming. RAVON stimuleert en coördineert een landelijk netwerk van enkele duizenden vrijwilligers. Als projectorganisatie werken we in opdracht van een breed scala aan opdrachtgevers. FLORON is de Nederlandse kennisorganisatie op het gebied van verspreidingsonderzoek naar en bescherming van de Nederlandse flora. RAVON/FLORON heeft meer dan 60 medewerkers in dienst, in Nijmegen en Amsterdam.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Veel populaties van onze aandachtsoorten bevinden zich in zwaar weer, als gevolg van een scala aan negatieve invloeden, waaronder habitatverlies, verandering van landgebruik, intensief landgebruik en ziekten. Biodiversiteitsherstel is een van de belangrijkste doelen om deze soorten op de lange termijn duurzaam te kunnen handhaven binnen Nederland. RAVON werkt actief mee aan biodiversiteitsherstel door werkzaamheden op het gebied van monitoring, data-analyse en onderzoek. Onze onderzoeken richten zich op natuurgebieden (Natura 2000, Natuurnetwerk Nederland), maar ook op agrarische natuur (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) en stedelijk gebied, waarmee ons werkgebied heel

Nederland beslaat. Door lobbywerk en actieve publieke participatie, onder meer door een groot vrijwilligers- en waarnemersnetwerk, zijn wij in staat om de belangen van onze soorten goed te behartigen. Biodiversiteitsherstel staat hierbij hoog in het vaandel.

FLORON en haar achterban van vrijwilligers dragen met de verzamelde verspreidingsgegevens en projecten in belangrijke mate bij aan duurzame instandhouding van wilde planten. FLORON is daarmee agendabepalend voor bescherming van de Nederlandse flora. Dit bereiken we doordat we met het verspreidingsonderzoek tijdig de achteruitgang van soorten en biotopen signaleren en vervolgens samen met stakeholders projecten initiëren die bijdragen aan instandhouding van soorten en leefgebieden. Indien noodzakelijk voert FLORON (toegepast) onderzoek uit naar de ecologie en het juiste beheer van soorten. We zoeken actief naar soortgroep overstijgende samenwerking om zodoende optimaal bij te dragen aan behoud van de biodiversiteit.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Heeft RAVON/FLORON via lobbywerk en actieve publieke participatie de urgentie van bescherming van soorten hoger op de agenda weten te krijgen?

Ja, als bureau participeren we op provinciale, landelijke en internationale platforms. Bovendien zijn onze vrijwilligers op lokale schaal actief en dragen bij aan de bescherming van soorten hogerop de agenda te krijgen

B. Zijn er voorbeelden van wilde planten/dieren die RAVON/FLORON actief monitort en/of beschermt die in het afgelopen jaar zijn toegenomen? Welke maatregelen hebben geholpen om groei van deze soorten te bewerkstelligen?

Uit onze jaarbalans 2020 blijkt dat maar liefst 10 soorten amfibieën en reptielen een matig positieve trend hebben, met gladde slang en boomkikker als meest positief eruit springend. Aangepast beheer en inrichting van gebieden heeft geholpen waarbij maatwerk voor de soorten is geleverd.

C. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Bijdrage aan de lobby via SoortenNL, Red de Paling actie, via Postcodeloterij gelden hebben we campagne-inzet om meer aandacht voor biodiversiteit te genereren, stemmen op wereldcongres IUCN, lobby via het European Habitat Forum op Europese beleid, deelname aan Deltaplan Biodiversiteitsherstel etc.

D. Zou u uw commitment wille verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Ja, als bureau participeren we op provinciale, landelijke en internationale platforms. Bovendien zijn onze vrijwilligers op lokale schaal actief en dragen bij aan de bescherming van soorten hogerop de agenda te krijgen

SAMENWERKINGSVERBAND NATIONALE PARKEN

In het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) zijn de Nederlandse Nationale Parken verenigd. Het SNP wil dat de Nationale Parken in de toekomst de topgebieden van de Nederlandse natuur worden: Nationale Parken Nieuwe Stijl! Met andere partners hebben wij daartoe de Nationale Parken Deal ondertekend.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

- Het SNP en de partners verenigd in het Programma Nationale Parken vinden het van belang dat er meer aandacht komt voor herstel van de biodiversiteit. Wij doen dit graag vanuit een gebiedsgerichte samenwerking waarin de waarden van landbouw, landschap, cultuur en natuur gelijkwaardig worden verbonden.
- Het SNP en Nationale Parken Bureau (NPB) willen graag de kennis en ervaringen uit pilot-projecten rond landbouw en natuur die lopen in en om huidige nationale parken inbrengen in de Samenwerking rond het Deltaplan, en samen met partners kijken hoe initiatieven verder gebracht kunnen worden (zie de quick scan van lopende projecten in en om nationale parken bijgevoegd).
- Daarnaast willen we graag ruimte bieden aan nieuwe pilots en experimenten in nationale parken. Door de combinatie van het sterke merk van nationale parken aan landbouw-bedrijven kan dit kansen bieden aan de landbouwsector op het gebied van nieuwe producten, educatie, recreatie en toerisme. Ook bieden we expertise op het gebied van zoneringen.

- Het SNP en NPB kunnen hun 'landelijk' netwerk inbrengen. Aan het Programma Nationale Parken nemen 14 partners deel die deels ook partner zijn van het Deltaplan Biodiversiteit (zie onder). Daarnaast beschikken de nationale parken over netwerken in de gebieden zelf, en over een bestaande governance-structuur in de gebieden.
- Het SNP en NPB bieden ook (beperkt) capaciteit aan om aan bovenstaande concreet invulling te geven door mee te draaien in de werkorganisatie, bijvoorbeeld in een werkgroep Gebiedsgericht Samenwerken of Verdienmodellen.

(Partners zijn onder andere SNP, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, LandschappenNL, IVN, RCE, College van Rijksadviseurs (CRa), RECRON, VNO/NCW, ANWB en NBTC.)

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang van het Programma Nationale Parken?

- Het Programma gericht op de transitie van de parken gaat in 2022 zijn laatste jaar in. Op dit moment vindt er een evaluatie plaats.
- In 2021 is de Leidraad, een handreiking bij de Standaard Nationale Parken opgesteld. Deze geeft advies hoe je nationale parken gebiedsgericht kunt ontwikkelen startend met een landschapsbiografie en werkend vanuit de gebiedsidentiteit. Natuur en Landschap vormen de basis van de gebiedsontwikkeling van een park.
- LNV heeft een impulssubsidie verstrekt aan de nationale parken welke moet bijdragen aan

de versterking van de kwaliteit in de gebieden. Deze financiering is bestemd voor gebiedsprocessen. 19 parken hebben subsidie gekregen.

B. Welke pilots en experimenten hebben het afgelopen jaar plaatsgevonden in de nationale parken? Hoe dragen de uitkomsten van deze pilots bij aan biodiversiteitsherstel?

- Er vinden diverse projecten en gebiedsprocessen plaats in de nationale parken die direct of indirect bijdragen aan biodiversiteitsherstel, zoals samen met landbouwsector opstellen van landbouwvisie In Sallandse Heuvelrug als onderdeel van de landschapsstrategie, het melkveehoudersproject op NP Schiermonnikoog, project zilte landbouw in Nationaal Park Lauwersmeer, Brabants Bodem in Van Gogh, streekproducten in NP Utrechtse Heuvelrug welke ook eisen stellen aan landschap, etc.
- Deltalab Bollensector in Hollandse Duinen.
- Aantal citizen science projecten zoals soortenjaar in NP Nieuw Land.
- Al deze projecten proberen een natuur- en landschapsinclusieve landbouw te stimuleren
- Het is lastig om ook experimenten in nationale parken van de grond te krijgen vanuit bijv Deltaplan Biodiversiteit of IBP. Er is eerder een gesprek daarover geweest met Deltaplan . De Nationale Parken hebben zelf beperkt budget om pilots te draaien en zijn afhankelijk van andere partijen. Een Nationaal Park wordt vaak gevormd door meerdere grondeigenaren.

C. Kunt u voorbeelden noemen van geslaagde gebiedsgerichte samenwerkingen ten behoeve van de biodiversiteit binnen de nationale parken?

- Zie boven
- Zie onze eerder aangeleverde lijst met gebiedsprojecten aan de werkgroep gebiedsgericht werken.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdra-

gen hebben geleverd aan biodiversiteit?

- Ja, we zijn bezig met het uitwerken van een zoneringsmodel voor de landschap- en ontwikkelzones die grenzen aan de natuurkernen in de nationale parken: wat kan daar wel, wat niet, hoe kun je die zo inrichten dat er ruimte is voor economische activiteiten en dat ze tevens bijdragen aan het herstel van de natuurkernen?
- Deze willen we ook inbrengen in de landelijke werkgroep Overgangszones (programma Natuur)
- Bezig met uitwerken “tools” voor duurzaam toerisme, bezoekersmanagement en recreatieve zonering in parken die zorgen dat bezoekers de natuur ontzien.

E. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Zou wel willen, maar de mensen en middelen ontbreken.

SBNL NATUURFONDS

SBNL Natuurfonds is een landelijke natuurorganisatie die haar fondsen (geld dat wij via schenkingen, donaties en legaten verkrijgen) inzet voor particulier onderhoud en beheer van natuur, landschap en erfgoed en vergroting van de biodiversiteit. We bieden financiële ondersteuning van projecten, zorgen voor promotie en stimuleren (wetenschappelijk) onderzoek. Als ANBI stichting worden we gesteund door donateurs en vrijwilligers. Verspreid over het land heeft SBNL Natuurfonds zelf circa 325 ha natuur in bezit & beheer, veelal toegankelijk voor publiek.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

We streven naar een landelijk dekkend netwerk van regionale SBNL natuurfondsen, met twee doelstellingen:

- 'Geef aan Natuur om de hoek': we faciliteren met onze regionale SBNL natuurfondsen de lokale geefstructuur voor de natuur. Bedrijven, inwoners, bezoekers en anderen met een speciale band met hun regio dragen zo bij aan projecten die ten goede komen van de natuur, landschap, erfgoed en biodiversiteit in het landelijk gebied in hun eigen omgeving.
- 'Bouw aan Natuur om de hoek': particuliere eigenaren en beheerders van landgoederen en natuurterreinen, agrariërs, Agrarische Natuurverenigingen en andere (vrijwillige) organisaties op het gebied van natuur- en landschapsbeheer kunnen financiële ondersteuning aanvragen voor projecten in hun eigen gebied, waar dan ook in Nederland.

Verder biedt SBNL Natuurfonds schenkers met hart voor de natuur de mogelijkheid tot het onderbrengen van een Fonds op Naam met een specifiek thema of regionale opzet, zoals Fonds West-Gelderland.

We beheren een aantal themafondsen, zoals het Weidevogelfonds en Fonds de Eik. Vanuit het Nora Croÿn Michielsens Fonds en in samenwerking met het Elise Mathilde Fonds/H.J.E. van Beuningen bijdrage, ondersteunt SBNL Natuurfonds (toegepast) wetenschappelijk onderzoek. Omdat we onze natuur en landschap beheren voor toekomstige generaties, vinden we het heel belangrijk om kinderen meer te betrekken bij natuur en natuurbeheer. Daarom willen we een fonds op te zetten, specifiek voor de ondersteuning van educatieve projecten.

Het geld dat jaarlijks vrijkomt in de vorm van rendement van onze (regionale) fondsen, wordt ook ingezet voor de verschillende lokale en regionale projecten die binnen de samenwerking van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel ontstaan, zoals bijv. LandvanWaarde (<https://landvanwaarde.nl/>) in de regio Salland in de provincie Overijssel en het onderzoek van NIOO/KNAW naar bodemleven in de Living Labs. Als partner van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel breiden we ons netwerk uit en vergroten we onze naamsbekendheid.

Zo helpen wij steeds meer gevers en initiatiefnemers met hart voor natuur en biodiversiteit hun doelen te verwezenlijken.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de oprichting van een fonds voor educatieve projecten?

Dat wordt het komend jaar verder uitgewerkt met potentiële donateurs. Is nu nog niet geëffectueerd.

B. Welke stappen heeft SBNL Natuurfonds gezet in de uitrol naar Brabant en Drenthe?

Met het SBNL Natuurfonds Brabant zijn we in de voorbereidende fase voor oprichting. SBNL Natuurfonds Drenthe heeft nu minder prioriteit.

C. Hoe staat het met de ontwikkeling van een landelijk netwerk van regionale fondsen?

In het laatste kwartaal 2021 is door het bestuur van SBNL Natuurfonds besloten tot een aanscherping van onze strategie. Dat betekent dat met de verdere uitwerking van de strategie in 2022 versneld wordt ingezet op de vorming van regionale SBNL Natuurfondsen.

D. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Ja.

- Wij ondersteunen een aantal projecten vanuit onze bestaande fondsen die een impact hebben op de biodiversiteit.
- Wij publiceren regelmatig artikelen over biodiversiteit in ons blad 'Mijn Natuur' en vergroten daarmee de belangstelling over en kennis van biodiversiteit bij onze lezers.
- In onze aangescherpte strategie heeft het vergroten van de biodiversiteit een prominente positie.

E. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Ja, en dat doen we ook in onze aangescherpte strategie.

STICHTING BLOEIEND BOERENLAND

Samen biodiversiteit bevorderen is ons belangrijkste doel. Wij willen dat burgers en boeren de handen ineenslaan om het uitsterven van insecten en vogelsoorten te voorkomen. Dat doen we door het leven bovengronds te verbinden aan het leven ondergronds en dat gaan wij uitvoeren voor en met de boeren van Nederland. En dat is nodig, want het gaat slecht met de biodiversiteit in Nederland. Veel vogels en insecten worden met uitsterven bedreigd. We moeten de natuur een handje helpen, daarom zetten wij Nederland weer in bloei. Wij werken uitsluitend met donateurs en sponsors om onze missie ten uitvoer te brengen.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Ons commitment is dat wij als stichting slechts één doel hebben: het bevorderen van biodiversiteit. De kernwaarden uit het Deltaplan zijn ook onze kernwaarden. En daarbij kiezen wij als uitgangspunt de burger. Deze schakel wordt volgens ons nu nog onderbelicht in het Deltaplan. Wij betrekken burgers bij het bevorderen van biodiversiteit in de ruimste zin, dus boven en onder de grond. Wij werken via sponsoring en donaties door bedrijven en burgers. Onze doelstelling is juist deze verbinding te versterken. Daarbij is de gedachte dat een bedrijf/burger als het ware een stukje biodiversiteit koopt. Wij zien onze stichting als een uitvoeringsinstrument voor de boer. Dat is inmiddels ook al bewezen. Er hebben zich al over de honderd boeren aangemeld, verspreid over heel Nederland. De boeren

geloven in onze aanpak van bodemonderzoek en onderbouwde adviezen met betrekking tot biologische bemesting en zaadmengsels. De bloemstroken worden gezien als een alternatief gewas, welke een rendabele bijdrage leveren aan het boerenbedrijf. Daardoor zullen de biodiversiteitsranden een structureel onderdeel worden van de bedrijfsvoering en niet verdwijnen op het moment dat de subsidiepot leeg is. Als stichting leveren wij als zodanig een bijdrage aan het volhoudbaar bevorderen van bodemleven, insecten, weidevogels en fauna.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Kunt u iets vertellen op welke manieren u burgers op een succesvolle manier bij het thema biodiversiteit hebt betrokken? Kunt u ook iets zeggen over hoeveel burgers jullie hebben bereikt?

We bereiken burgers o.a. via sociale media en regionale bladen. Ook was er aandacht via artikelen zoals in Buitenleven Magazine, RD Magazine, NOS/NH Nieuws, RTL, Agrimedia. We hebben inmiddels duizenden zo niet miljoenen mensen bereikt. Vanwege de landelijke media is het onmogelijk aan te geven hoeveel burgers we bereikt hebben. De resultaten zijn echter nog niet volgens onze verwachting.

B. Hoeveel boeren hebben zich afgelopen jaar bij jullie stichting aangesloten? En hoeveel vierkante meter bloemstroken heeft u gerealiseerd?

Dit jaar zijn we met ongeveer 45 nieuwe boeren een samenwerking aangegaan. Inmiddels hebben we ruim 180 km bloemstroken van 3 meter breedte. Daarnaast hebben we ongeveer 100

ha in Bloeiend Boerenland graskruidenmengsels. Verder adviseren wij bij weidevogelprojecten. O.a. een project waarvoor we voor 150 ha speciale mengsels leveren en waar 28 boeren bij betrokken zijn.

C. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Al onze activiteiten dragen bij aan het stimuleren en bewaren van de regionale inheemse flora en fauna. Wij zijn adviserend bij het Grutto-project van Collectief Eemland. Voor ruim 150 ha adviseren we n.a.v. door ons genomen bodemonmonsters, over de bodem aanpak. Voor dit project hebben we speciale kruidenmengsels samengesteld passend bij de verschillende zones binnen de percelen en die wij leveren. Verder hebben we een onderzoeksproject opgezet naar graskruidenmengsels met DMS, Beusichem om te onderzoeken wat de (kwalitatieve) opbrengsten zijn van graskruiden en welke relatie er is naar bodemvruchtbaarheid. Hiervoor is een bodemscan

uitgevoerd gevolgd door de K/A bodemanalyse waarmee we inzicht krijgen in de bodemvruchtbaarheid van elke vierkante meter. Vervolgens gaan we onderzoeken welke effecten er zijn van kruiden op diergezondheid en biodiversiteit boven en onder de grond. We zijn maatschappelijk partner geworden van de Bijenstichting. Verder hebben we een eerste aanzet gegeven voor een gezamenlijk opzetten van een project met Wij. land.

D. Zou u uw commitment willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Nee, we hebben al een heel breed commitment afgegeven.

VOGELBESCHERMING

Vogelbescherming Nederland is een onafhankelijke, landelijke natuurbeschermingsorganisatie en actieve vereniging die onder meer wordt ondersteund door zo'n 140.000 leden, bedrijven, fondsen en instellingen. Wij zijn de Nederlandse partner van BirdLife International, de organisatie die wereldwijd opkomt voor vogels en hun leefgebieden. Vogelbescherming is opgericht in 1899 en in Nederland de organisatie voor de bescherming van alle wilde vogels en hun leefgebieden. Door gerichte beschermingsprogramma's, intensieve samenwerkingen, politieke lobby, juridische actie, duidelijke voorlichting en effectieve campagnes zet Vogelbescherming zich in voor de bescherming van vogels in Nederland en wereldwijd.

Een belangrijk speerpunt van Vogelbescherming is de basiskwaliteit van het landschap. Om naast bijzondere natuurkwaliteit ook algemene soorten te kunnen behouden, moet het landschap in de basis op orde zijn. Hiervoor ontwikkelen wij met een aantal partners zowel praktische tools als een roadmap voor gebiedsprocessen en stakeholders. Het onderscheidende van Vogelbescherming is dat we op een hoger schaalniveau proberen te sturen om de drivers achter de drukfactoren te beïnvloeden. We kunnen helpen verzekeren dat er a) aan de juiste knoppen wordt gedraaid bij interventies en b) dat dit ook daadwerkelijk meer biodiversiteit oplevert.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

Wij leveren een bijdrage aan het met kennis onderbouwen van effectiviteit van maatregelen die de biodiversiteit bevorderen. Eind 2019 lanceren wij met partners een toolbox om het natuurinclusief bouwen en renoveren in steden en dorpen te stimuleren. In 2021 publiceren wij de reeks 'Vogels in hun domein' en biedt daarmee een wenkend perspectief voor basiskwaliteit in diverse landschapstypen. In 2021 leveren wij met diverse partners een bijdrage aan de integrale verduurzaming van de melkveehouderij door het verbreden van het Beter Leven Keurmerk met biodiversiteitscriteria. Tot 2023 werken wij samen met partners een bijdrage aan het evalueren van gebiedsgerichte maatregelen en het monitoren van het herstel van biodiversiteit in Delta Lab [PARTRIDGE](#) in Zeeland en Noord-Brabant. Tot 2025 werken wij in minimaal 10 projecten aan nieuwe financiële dragers voor het herstel van biodiversiteit, waaronder:

- [Polderpracht](#) – Met lokale agrariërs versterken we het leefgebied van weidevogels op Ter-schelling.
- [Birds, bees and business](#) – Vergroeningsproject in de Sahel om natuurwaarden te versterken voor overwinterende vogels, met een sterke businesscase voor de bevolking.
- [Holwerd aan Zee](#) – Innovatief project om nieuwe natuur te creëren i.c.m. het leefbaar houden van de streek.
- [Versterking natuurwaarden en beleving Haringvliet](#) – Meer natuur in en om het Haringvliet dat ook beter beleefd kan worden.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Hoe staat het met de voortgang en implementatie van de toolbox ter stimulatie van natuurinclusief bouwen en renoveren?

De toolbox is inmiddels beschikbaar op www.bouwnatuurinclusief.nl. We blijven deze ook promoten, o.m. door de recent weer toegekende [Award Natuurinclusief Bouwen en Renoveren](#).

B. Tot 2025 werkt Vogelbescherming Nederland in minimaal 10 projecten aan nieuwe financiële dragers voor het herstel van biodiversiteit. Kunt u enkele projecten er uitlichten waar inmiddels belangrijke successen zijn geboekt?

Dit is een initiatief van de lange adem, een activiteit van de afgelopen periode is bijvoorbeeld [Boeren van Amstel](#).

C. Heeft uw organisatie andere activiteiten ondernomen de afgelopen tijd die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteit?

Zeker, dat is onze core-business, denk maar aan:

- [Webinars](#) om burgers te stimuleren om biodiversiteit onder de aandacht te brengen bij de komende gemeenteraadsverkiezingen,
- [Nieuwe inspiratiefilm](#) gemaakt over natuurinclusief bouwen,
- [Documentaire](#) Wij & Het Wad,
- De website www.mijnvogeltuin.nl uitgebreid met tips voor vleermuizen en vlinders,
- Campagne '[Bedankt natuur](#)',
- Website www.samenvoordeleefomgeving.nl om burgers te mobiliseren i.h.k.v. de Omgevingswet,
- [Vogelvriendelijke zuivelwijzer](#),
- Samenwerking met grote projectontwikkelaars (zoals [Ballast Nedam Development](#)) en woningbelegger Vesteda.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Nee

WERELD NATUUR FONDS

Het wereldwijd beschermen en herstellen van biodiversiteit is de doelstelling van het Wereld Natuur Fonds (WWF-NL). Samen met anderen wil WWF-NL een wereld tot stand brengen waarin mens en natuur in harmonie leven. Wij verbinden mensen, bedrijven en overheden die samen iets voor de natuur willen doen. Want als we goed zorgen voor de natuur, dan zorgt de natuur goed voor ons.

COMMITMENT AAN HET DELTAPLAN BIODIVERSITEITSHERSTEL

In 2020 heeft het Wereld Natuur Fonds samen met partners een klimaatadaptatiestrategie ontwikkeld voor onze grote wateren, die leidt tot een veilig Nederland met voldoende zoetwater en die tegelijk meer biodiversiteit oplevert. In 2020 hebben wij via een financiële bijdrage van 300.000 euro eraan bijgedragen dat door samenwerking tussen grondgebruikers, gebiedsgerichte maatregelen ten behoeve van biodiversiteitsherstel worden genomen in een of meerdere Delta Labs.

In 2020 heeft het Wereld Natuur Fonds minimaal 60.000 euro van het Biodiversiteitsfonds (een initiatief van WWF-NL) ingezet ten behoeve van toegepast wetenschappelijk onderzoek voor herstel van biodiversiteit in Nederland. In 2020 publiceert het Wereld Natuur Fonds samen met soortenorganisaties, Naturalis en kennispartners het Living Planet Report Natuur in Nederland. Dit beschrijft de staat van de terrestrische natuur in Nederland en doet aanbevelingen om biodiversiteit te herstellen en te versterken.

In 2021 heeft Rabobank en Wereld Natuur Fonds samen met andere partijen de Biodiversiteitsmonitor voor akkerbouw en melkveehouderij ontwikkeld voor het meten van biodiversiteitsprestaties op het gebied van het sluiten van kringlopen, het versterken van functionele agrobiodiversiteit en het creëren van gunstige biotopen voor wilde dieren en planten. In 2021 heeft het Wereld Natuur Fonds minimaal vijf partijen bereid gevonden om boeren te belonen en te waarderen voor hun biodiversiteitsprestaties die meetbaar zijn via de Biodiversiteitsmonitor.

RAPPORTAGE UITVOERING COMMITMENT

A. Kunt u een korte update geven van de uitvoering van de klimaatadaptatie-strategie en wat dit betekent voor de biodiversiteit?

Het Wereld Natuur Fonds werkt aan 'nature based solutions' (NbS) voor klimaatadaptatie in de zuidwestelijke delta en het rivierengebied. In 2019 heeft WWF het [plan Ruimte voor Levende Rivieren](#) aangeboden aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat. In het plan laat WWF samen met riviersectoren (waaronder delfstoffenwinning, scheepvaart, recreatie en woningbouw) zien hoe met meer ruimte voor levende en klimaatbestendige rivieren de natuur kan floreren en mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. WWF ontwikkelde onder andere natuurinclusieve oplossingen voor rivierbodemerossie en hoogwaterveiligheid. In 2023 hoopt WWF de NbS aanpak te verankeren in het Integraal Rivier Management programma. In de delta werkte WWF aan NbS voor zeespiegelstijging: dubbele dijken. Door de aanleg van dubbe-

le dijken met daartussen nieuw intergetijdengebied groeit het land mee met zeespiegelstijging en herstelt de bedreigde deltanatuur. Door inzet van WWF worden dubbele dijken meegenomen als een van de strategieën in het kennisprogramma zeespiegelstijging.

B. Welke stappen heeft het Wereld Natuur Fonds gezet om in 2021 minimaal vijf partijen te hebben die boeren willen belonen en waarderen voor biodiversiteitsprestaties op basis van de biodiversiteitsmonitor?

Het Wereld Natuur Fonds is mede-initiatiefnemer geweest van de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en is nu mede-initiatiefnemer van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw. Daarmee heeft het Wereld Natuur Fonds bijgedragen dat Rabobank, FrieslandCampina en Provincie Drenthe de Biodiversiteitsmonitor kunnen gebruiken en dat zij boeren belonen op basis van de KPIs van de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij. De Provincie Brabant gebruikt de KPIs van de biodiversiteitsmonitor als basis voor het belonen van 200 melkveehouders. Ook de Provincie Drenthe heeft 50 melkveehouders beloond op basis van de Biodiversiteitsmonitor. FrieslandCampina beloont melkveehouders middels 'On the Way to Planet Proof' en via hun eigen monitoringsprogramma FocusPlanet die beide de KPIs van de Biodiversiteitsmonitor integreren. Rabobank geeft boeren een rentekorting op basis van hun duurzaamheidsscore, waarin de KPIs van de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij zijn geïntegreerd. Met de ontwikkeling van de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw i.s.m. Rabobank en BO Akkerbouw pogen wij hetzelfde te bereiken.

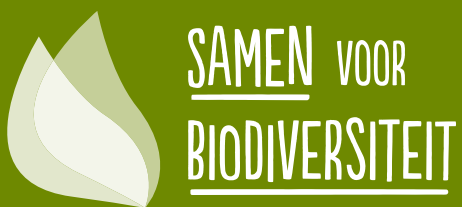
C. Kunt u voorbeelden geven van andere activiteiten die u de afgelopen tijd heeft ondernomen die een positieve bijdragen hebben geleverd aan biodiversiteitsherstel in Nederland?

Naast de ontwikkeling van de Biodiversiteitsmonitoren heeft WWF-NL gewerkt aan een [mini docu-serie 'bodemprijs', portretten van huidige](#)

[verdienmodellen van natuurinclusieve boeren, de lancering van het Living Planet Report 2020 'Natuur en Landbouw verbonden'](#), en zijn wij actief in [natuurvriendelijke oplossingen in het delta- en rivierengebied](#), zoals de ontwikkeling natuurvriendelijke oplossingen voor rivierbodemerossie en waterveiligheid hierboven beschreven. In de mini docu-serie 'bodemprijs' zie je persoonlijke verhalen van boeren en onderzoekers. Het gaat over de kansen die zij zien voor boer én natuur om samen te werken. Maar ook over hoe moeilijk het is om dit in het huidige systeem voor elkaar te krijgen. Met de portretten van huidige verdienmodellen van natuur-inclusieve melkveehouders en akkerbouwers is inzichtelijk gemaakt welke maatregelen boeren nu nemen om hun verdienmodel rond te krijgen en wat de openstaande uitdagingen zijn. De portretten geven een mooie inspiratie voor andere boeren die aan de slag willen met natuur-inclusief ondernemen, en het geeft een mooi overzicht richting stakeholders in de agrarische waardeketen hoe zij natuur-inclusief ondernemen kunnen ondersteunen. Het Living Planet Report 2020 gaat in op de relatie tussen natuur en landbouw, de ontwikkeling van biodiversiteit in het agrarisch gebied over de afgelopen decennia, en wat de kansen zijn voor natuur en landbouw in Nederland.

D. Zou u uw commitment verder willen verbreden of aanscherpen? Zo ja, op welke manier?

Voor de transitie naar natuur-inclusieve landbouw zijn nieuwe verdienmodellen ontwikkelen cruciaal. De biodiversiteitsmonitor is een instrument dat daarbij kan helpen, maar uiteindelijk is het nodig dat vanuit publiek en private bronnen voldoende en aantrekkelijke beloningen worden gerealiseerd. De huidige polarisatie staat stevige keuzes in de weg die nodig zijn om deze transitie en nieuwe verdienmodellen te realiseren. Wij willen actief bijdragen aan dat overheden en bedrijven deze keuzes nu wel gaan maken, want het voortduren van de huidige impasse is slecht voor biodiversiteit én boeren.

31 januari 2022

Kijk voor meer informatie over het
Deltaplan Biodiversiteitsherstel op
www.samenvoorbiodiversiteit.nl.

Heeft u een vraag of opmerking?
Stuur dan een email naar
info@samenvoorbiodiversiteit.nl.

Postadres

Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel
Bronland 12S
6708 WH Wageningen

VOLG ONS

